

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

الدرس الأول:

ذاك هو الله: آن همان خداست.

موضوع الدرس: مراجعة دروس الصف السابع والثامن والتاسع: مرور درس‌های کلاس هفتم، هشتم و نهم.

مهم‌ترین موضوعاتی که در این قسمت بررسی می‌شود عبارتند از:

۱- انواع فعل در زبان عربی ۲- کاربرد اعداد شمارشی و ترتیبی

انواع فعل در زبان عربی:

فعل در زبان عربی بر اساس زمان به سه نوع تقسیم می‌شود: ۱- ماضی ۲- مضارع ۳- امر^۱

۱- فعل ماضی (گذشته): بیانگر انجام کاری یا پدیدآمدن حالتی در زمان گذشته است. مثال:

انجام کار ← نَصَرَ: یاری کرد پدیدآمدن حالت شَجَع: شجاع شد

علامت‌های فعل ماضی:

۱- ضمائر پیوسته فاعلی^۲ (شناسه‌های فعل در زبان فارسی):

صيغه‌های جمع		صيغه‌های مفرد	
نَصَرْنَا: کمک کردیم	يَم: نا	نَصَرْتُ: کمک کردم	م: تْ
نَصَرْنَا - نَصَرْتُمْ - نَصَرْتُنَّ: کمک کردیم	يَد: هَا - تُمْ - تَنْ	نَصَرْتُ - نَصَرْتِ: کمک کردی	ي: تْ - ت
نَصَرُوا - نَصَرْتُمْ - نَصَرْتُنَّ: کمک کردند	نَد: ا - و - ن	نَصَرْتُ: کمک کرد	-: بدون ضمير

^۱ - با توجه به اینکه فعل نَحَى، همان امر منفی و فعل آینده همان مضارع است که فقط (س و سوف) با ابتدای آن افزوده می‌شود، به شکل مجزا جزء تقسیم‌بندی انواع فعل به حساب نمی‌آیند.

^۲ - این ضمائر غالباً فاعل فعل هستند.

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

۲- اگر فعلی در زبان عربی علامت (ت) داشته باشد، حتما ماضی است: ذَهَبْتُ - كَتَبْتُ.....
اکنون به سوالات زیر پاسخ دهید.

۱. الْمُعَلِّمُ		صَفَّهُ.	دَخَلَ	□	دَخَلْتُ	□
۲. الطُّفْلَةُ		مَعَ صَدِيقَاتِهَا.	لَعِبْتُ	□	لَعِبْتُ	□
۳. أَنَا		الْمَحْصُولِ.	حَصَدْتُ	□	حَصَدْتُ	□
۴. أَنْتَ		الشَّجَرَةَ.	صَعِدْتُ	□	صَعِدْتُ	□
۵. أَنْتِ		جَوَّالِكِ؟	وَجَدْتُ	□	وَجَدْتُ	□

انواع فعل ماضی:

فعل گذشته در زبان فارسی به انواع مختلفی تقسیم می‌شود که مهم‌ترین آنها عبارتند از: گذشته ساده - گذشته نقلی - گذشته استمراری - گذشته بعید. در زبان عربی چنین نامگذاری‌هایی برای فعل ماضی وجود ندارد، ولی ساختارهایی وجود دارد که معادل معنایی این زمان‌هاست.

۱- ماضی ساده: این فعل بیانگر کاری است در گذشته انجام شده و ارتباط آن با زمان حال قطع شده است: یاری کرد - نوشت..... این فعل در زبان عربی به این شکل به کار می‌رود:

(أ) ماضی ساده مثبت: ریشه فعل + ضمیر پیوسته یا پنهان.

مثال: نَصَرَ - كَتَبْتُ.....

(ب) ماضی ساده منفی: ما + فعل ماضی / لم + فعل مضارع.

مثال: ما نَصَرَ - ما كَتَبْتُ / لم يَنْصُرْ - لم تَكْتُبْ

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

● ترجمه درست را انتخاب کنید.

۱. أَنَا مَا رَجَعْتُ إِلَى بَيْتِي.

من به خانه ام باز نگشتم. من به خانه برگشتم.

۲. أَنْتَ فَعَلْتَ وَاجِبَاتِكَ.

تو تکالیف را انجام دادی. تو تکالیف را انجام می دهی.

۳. أَنْتِ غَسَلْتَ مَلَابِسَكَ.

تو لباس را شستی. تو لباس هایت را شستی.

۴. هُوَ لَعِبَ مَعَ صَدِيقِهِ.

او پیش دوستش بازی می کند. او همراه دوستش بازی کرد.

۲- ماضی نقلی: این فعل بیانگر کاری است در گذشته انجام شده و اثرش تاکنون نیز ادامه دارد: یاری کرده است_ نوشته است - این فعل در زبان عربی به این شکل به کار می رود:

(أ) ماضی نقلی مثبت: قد + فعل ماضی

مثال: قد نَصَرَ - قد كَتَبْتُ.....

(ب) ماضی نقلی منفی: ما + فعل ماضی + بعدُ / لمَّا + فعل مضارع

مثال: ما نَصَرَ بعدُ - ما كَتَبْتُ بعدُ / لمَّا يَنْصُرْ - لمَّا تَنْصُرْ

۳- ماضی استمراری: این فعل بیانگر کاری است در گذشته به صورت مداوم و مستمر انجام می شده است: یاری می کرد - می نوشت.....

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث :جزوه جامع عربی دهم

● بخوانید و ترجمه کنید.

كَانَ الْعَمَالُ يَصْنَعُونَ بَيْتًا وَ هُمْ الْآنَ واقِفُونَ. كَانَ أَخِي الصَّغِيرُ يَكْتُبُ واجِبَاتِهِ؛ فَأَخَذَهُ النَّوْمُ.

این فعل در زبان عربی به این شکل به کار می‌رود:

(أ) ماضی استمراری مثبت: كَانَ + فعل مضارع.

مثال: كَانَ يَنْصَرُ - كُنْتَ تَكْتُبُ...

(ب) ماضی استمراری منفی: مَا + كَانَ + فعل مضارع / لم + مضارع كان + فعل مضارع

مثال: مَا كَانَ يَنْصَرُ - مَا كُنْتَ تَكْتُبُ / لم يَكُنْ يَنْصَرُ - لم تَكُنْ تَكْتُبُ...

● جدول زیر را کامل کنید.

سَمِعَ	شنید	يَسْمَعُ	می‌شنود	كَانَ يَسْمَعُ	می‌شنید
أَنْقَذَ	نجات داد	يُنْقِذُ		كَانَ يُنْقِذُ	
إِسْتَعْلَا	کار کردند	يَسْتَعْلِنَ		كَانَا يَسْتَعْلِنَانِ	
حَاوَلُوا	تلاش کردند	يُحَاوِلُونَ		كَانُوا يُحَاوِلُونَ	
حَضَرَتَا	حاضر شدند	هُمَا تَحْضُرَانِ		كَانَتَا تَحْضُرَانِ	
سَاعَدُوا	کمک کردند	يُسَاعِدُونَ		كَانُوا يُسَاعِدُونَ	

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

۴- ماضی بعید: این فعل بیانگر کاری است در گذشته دور انجام شده است: یاری کرده بود - نوشته بودی...

این فعل در زبان عربی به این شکل به کار می‌رود:

(أ) ماضی بعید مثبت: كان + (قَدْ) + فعل ماضی

مثال: كان (قد) نَصَرَ - كُنْتَ (قد) نَصَرْتَ....

(ب) ماضی بعید منفی: ما + كان + (قَدْ) + فعل ماضی / لم + مضارع كان + فعل ماضی.

مثال: ما كان (قد) نَصَرَ - ما كُنْتَ (قد) نَصَرْتَ.... / لم يَكُنْ نَصَرَ - لم تَكُنْ تَنْصَرُ....

۲- فعل مضارع: فعلی است که بیانگر انجام کاری یا پدیدآمدن حالتی در زمان حال یا آینده است.

انجام کار: يَنْصَرُ: یاری می‌کند (الان یا آینده) پدیدآمدن حالت: يَشْجَعُ شجاع می‌شود (الان یا آینده)

علامت‌های فعل مضارع:

۱- حروف مضارعه (ت - ی - ن - ا) در ابتدای فعل: تَعْرِفُ - يَعْرِفُ - نَعْرِفُ - أُعْرِفُ

۲- حرکات ضمه ، فتحه و ساکن یا حرف (ن) در انتهای فعل:

حرکات ضمه ، فتحه و ساکن: تَعْرِفُ - لم يَعْرِفُ - لن نَعْرِفَ - لا أُعْرِفُ

حرف (ن): يَعْرِفَانِ - يَعْرِفُونَ - يَعْرِفُونَ - تَعْرِفِينَ

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث :جزوه جامع عربی دهم

نکته ۱: نحوه کاربرد حروف مضارعه در ابتدای فعل مضارع:

ت	در فعل‌های متناسب با ضمائری که با لفظ «أنت» شروع می‌شود و برای ضمیر (هی - هما) مونث	أنتَ تَعْرِفُ - أنتِ تَعْرِفِينَ أنتما تَعْرِفَانِ - أنتُم تَعْرِفُونَ أنتنَّ تَعْرِفَنَّ هي تَعْرِفُ - هما تَعْرِفَانِ (مونث)
ي	در فعل‌های متناسب با ضمائری که با لفظ «هو» شروع می‌شود (به غیر از ضمیر (هی - هما) مونث)	هو يَعْرِفُ - هما يَعْرِفَانِ (مذكر) هم يَعْرِفُونَ - هن يَعْرِفَنَّ
ن	در فعل متناسب با ضمیر «أنا»	أنا أَعْرِفُ
أ	در فعل متناسب با ضمیر «نحن»	نحنُ نَعْرِفُ

نکته ۲: نحوه کاربرد حرکت ضمه و فتحه و حرف (ن) در انتهای فعل مضارع:

ن	در فعل‌های دارای ضمیرهای پیوسته (أ - و - ی) (مثال: هما تَعْرِفَانِ (مونث) - هما يَعْرِفَانِ (مذكر) - أنتما تَعْرِفَانِ - هم يَعْرِفُونَ - أنتم تَعْرِفُونَ - أنتِ تَعْرِفِينَ)
حرکت ضمه، فتحه و ساکن	در فعل‌های بدون ضمیرهای پیوسته (أ - و - ی) (مثال: هو يَعْرِفُ - هي لَنْ تَعْرِفَ - أنا لَا أَعْرِفُ - نحنُ لَمْ نَعْرِفْ)

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

● کدام فعل مناسب ضمیر داده شده است؟

۱. هُمْ : صَبَرْتُمْ □ عَبَرْتُمْ □ عَرَفُوا □ عَلِمْنَا □
۲. أَنْتُمْ : يَعِشُونَ □ تَظْلِمُونَ □ يَطْبُخُونَ □ تَضْحَكِينَ □
۳. نَحْنُ : نَغْسِلُ □ يَغْفِرُونَ □ أَفْتَحُ □ تَفْتَحْنَ □
۴. هُمَا : قِيلْتُمَا □ قَرَبْتُ □ قَدَرْنَا □ فَعَلْنَا □
۵. هِيَ : تَكْتُمَنَّ □ تَفْذِفُ □ يَكْذِبَانِ □ نَلْبَسُ □

۳- فعل امر

فعلی است که بوسیله آن به شخص یا اشخاصی دستور می‌دهیم که کاری را انجام دهد. از آنجا که دستور انجام کار به شخص یا اشخاصی داده می‌شود که در حضور ما هستند، به همین علت، فعل امر از فعل‌های مضارع دوم شخص (مفرد و جمع) ساخته می‌شود.

روش ساختن فعل امر:

۱- در ابتدا حرف مضارعه (ت) را از ابتدای فعل مضارع حذف می‌کنیم. اگر بعد از این حذف، یک حرف دارای حرکت ساکن (——) باقی بماند، حتماً از یک (همزه امر) برای کاربرد این فعل استفاده می‌کنیم؛ زیرا ابتدای به ساکن ممکن نیست. مثال:

تَجَلِّسُ ← اجلس تَذْهَبُ ← اذهب

اگر حرف دوم فعل (فتحه یا کسره) داشته باشد، همزه امر کسره و اگر (ضمه) داشته باشد، ضمه می‌گیرد. مثال:

تَذْهَبُ ← اذْهَبْ تَجَلِّسُ ← اجْلِسْ تَنْصُرُ ← انْصُرْ

۲- آخر فعل امر نیز به این شکل تغییر می‌کند:

ضمه (——) ← ساکن (——) : تَكْتُبُ ← اَكْتُبْ

(ن) ← حذف می‌گردد {به غیر از ضمیر جمع مونث}:

تَرْجِعَانِ ← اِرْجِعَا تَرْجِعُونَ ← اِرْجِعُوا تَرْجِعِينَ ← اِرْجِعِي تَخْرُجْنَ ← اُخْرُجْنَ

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

● جمله‌های زیر را با توجه به تصویر ترجمه کنید.

یا أصدقائي، رجاء، أخرجوا من الصف. يا صديقاتي، رجاء، أخرجن من المكتبة.

● آیات شریفه زیر را ترجمه سپس فعل‌های امر را معلوم کنید.

۱. ﴿ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي ﴾ القصص ۱۶

۲. قَالَ اللَّهُ لِمُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿ إِذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ ﴾ طه ۴۳

۳. ﴿ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴾ المؤمنون ۱۱۸

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

فعل نهی: فعلی است که بوسیله آن به شخص یا اشخاصی دستور می‌دهیم که کاری را انجام ندهد. از آنجا که دستور انجام کار به شخص یا اشخاصی داده می‌شود که در حضور ما هستند، این فعل نیز همانند فعل امر از فعل‌های مضارع دوم شخص (مفرد و جمع) ساخته می‌شود.

روش ساختن فعل نهی:

۱- حرف (لا) نهی را در ابتدای فعل مضارع قرار می‌دهیم.

۲- انتهای فعل نهی را همانند فعل امر تغییر می‌دهیم.

ضمه () ← ساکن () : تَكْتُبُ ← لا تَكْتُبُ

(ن) ← حذف می‌گردد {به غیر از ضمیر جمع مونث}:

تَرْجِعَانِ ← لا تَرْجِعَا ← تَرْجِعُونَ ← لا تَرْجِعُوا ← تَرْجِعِينَ ← لا تَرْجِعِي ← تَخْرَجَنَّ ← لا تَخْرَجَنَّ

« لَا تَنْظُرُوا إِلَى كَثْرَةِ صَلَاتِهِمْ وَصَوْمِهِمْ وَكَثْرَةِ الْحَجِّ
وَلَكِنْ انظُرُوا إِلَى صِدْقِ الْحَدِيثِ وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ. »

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

● جمله‌های زیر را با توجه به تصویر ترجمه کنید.

لا تَجْلِسَنَّ هُنَاكَ؛ اجْلِسَنَّ هُنَا.

لا تَكْشِفُوا عَيْوَبَ أَصْدِقَائِكُمْ.

لا تَشْرَبِي مِنْ هَذَا الْمَاءِ.

لا تَذْهَبْ مِنْ هُنَا.

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

فعل مُسْتَقْبَل (آینده):

فعل مستقبل بیانگر انجام کاری یا پدیدآمدن حالتی است که به طور ویژه به زمان آینده اختصاص دارد. این فعل در واقع یک فعل مضارع است که با افزودن (س: آینده نزدیک - سوف: آینده دور) به ابتدای آن به زمان آینده مرتبط می‌شود. مثال:

أنا سأتصل بك في الساعة التاسعة قريباً: من به زودی، ساعت نه با تو تماس خواهم گرفت. (آینده نزدیک)

أنا سوف أتصل بك في الأسبوع القادم: من در هفته آینده با تو تماس خواهم گرفت. (آینده دور)

اکنون با توجه به موارد مطرح شده درباره ساختار و ترجمه فعل‌ها در زبان عربی به سوالات زیر پاسخ دهید. آیات و احادیث زیر را ترجمه کنید:

۱- «إِعْمَلْ لِدُنْيَاكَ كَأَنَّكَ تَعِيشُ أَبَدًا وَاعْمَلْ لِآخِرَتِكَ كَأَنَّكَ تَمُوتُ غَدًا.» رسول الله ﷺ
برای (دنیایت □ دنیا □) چنان کار کن گویی همیشه (زندگی می‌کنی □ لذت می‌بری □)
و برای آخرت چنان کار کن گویی (فردا می‌میری □ نزدیک است بمیری □).

۲- «أَنْظِرْ إِلَى مَا قَالَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ قَالَ.» أمير المؤمنين علي بن أبي طالب
به آنچه گفته است (بنگر □ می‌نگرم □) و به آن که گفته است (ننگر □ نمی‌نگرم □).

۳- ﴿... لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ...﴾ يوسف : ٦٧

۴- أُطِيبُوا الْعِلْمَ وَلَوْ بِالصَّيْنِ فَإِنَّ طَلَبَ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ. رسول الله ﷺ

۵- إِذَا قَدَرْتَ عَلَى عَدُوِّكَ؛ فَاجْعَلِ الْعَفْوَ عَنْهُ شُكْرًا لِلْقُدْرَةِ عَلَيْهِ. رسول الله ﷺ

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث :جزوه جامع عربی دهم

اعداد اصلی و ترتیبی

اعداد در همه زبان‌ها کاربرد دارد و از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار است. آنچه بوسیله این اعداد شمارش می‌شود معدود نام دارد. زبان عربی نیز از این موضوع مستثنی نیست و با ظرافت و دقت خاصی به این موضوع پرداخته است. اعداد در زبان عربی با توجه به کاربردهای آن به دو دسته تقسیم می‌شوند:

۱- اعداد اصلی: برای شمارش موارد مختلف (انسان، حیوان و اشیاء) مورد استفاده قرار می‌گیرند.

۲- اعداد ترتیبی: برای بیان ترتیب موارد مختلف (انسان، حیوان و اشیاء) به کار می‌روند.

الف) اعداد اصلی: این عدد به دو شکل مذکر (بدون ة) و مونث (غالباً با ة) تقسیم می‌شوند. در مقطع متوسطه اول با این اعداد آشنا شدید:

عدد	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
مذکر	واحد	إثنان	ثلاث	أربع	خمس	ستّ	سبع	ثمانی	تسع	عشر	أحد عشر	إثنا عشر
مونث	واحدة	إثنتان	ثلاثة	أربعة	خمسة	ستّة	سبعة	ثمانیة	تسعة	عشرة	إحدى عشرة	إثنتا عشرة
ترجمه	یک	دو	سه	چهار	پنج	شش	هفت	هشت	نه	ده	یازده	دوازده

نکته: عدد ۱ و ۲ بعد از معدود به کار می‌روند. مثال: إشتریت کتابین إثنين: دو کتاب خریدم.

^۳ - در زبان عربی به موضوع مذکر و مونث بودن عدد و معدود توجه می‌شود.

^۴ - عدد ۲ به عنوان یک کلمه مثنی به دو شکل به کار می‌رود: إثنان - إثنين - إثنین.

^۵ - جزء اول عدد ۱۲ عربی، عدد ۲ است و طبق قوانین این عدد نوشته می‌شود.

^۶ - جزء اول عدد ۱۱ در عربی بوسیله (ی) مونث می‌شود.

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

- گزینه صحیح را انتخاب کنید:

۱. كَمْ أُسْبُوعاً فِي الشَّهْرِ؟ عَشْرَةٌ أَرْبَعَةٌ
۲. كَمْ صَفّاً فِي الْمَرْحَلَةِ الْإِبْتِدَائِيَّةِ؟ سِتَّةٌ اثْنَانِ

(ب) اعداد ترتیبی: این اعداد همیشه بعد از معدودشان به کار می‌روند. اعداد ترتیبی ۱۱ تا ۱۲ به این شکل است:

عدد	یکم	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم	یازدهم	دوازدهم
مذکر	أول	ثاني	ثالث	رابع	خامس	سادس	سابع	ثامن	تاسع	عاشر	حادي عشر	ثاني عشر
مونث	أولى	ثانية	ثالث	رابعة	خامسة	سادسة	سابعة	ثامنة	تاسعة	عاشرة	حادية عشر	ثانية عشر

موارد کاربرد اعداد ترتیبی:

- ۱- ساعت خوانی: مثال: كم ساعة الآن؟ جواب: الخامسة تماماً
- ۲- آدرس دهی: مثال: أين بيت السيد كاظمي؟ جواب: البيت الخامس في هذا الشارع. (خانه پنجم در این خیابان)

ساعت خوانی

ساعت خوانی در زبان عربی به یکی از این سه حالت خوانده می‌شود:

ساعت کامل: ساعت: ۵ ← الخامسة تماماً

ساعت + دقائق گذشته: ساعت: ۵:۱۵ ← الخامسة والرابع

ساعت - دقائق مانده: ساعت: ۴:۴۵ ← الخامسة إلا ربعاً

استاد : دكتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

ترجمه كنید.

أَلْحَادِيَّةَ عَشْرَةَ تَمَامًا : أَلْعَاشِرَةَ وَ الرُّبْعُ :

أَلثَّانِيَّةَ عَشْرَةَ تَمَامًا : أَلْوَاجِدَةَ وَ النِّصْفُ :

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث :جزوه جامع عربی دهم

الدرس الثانی:

المواعظ العددية من رسول الله (ص): نصیحت‌های عددی از پیامبر خدا (ص)

موضوع الدرس: الأعداد من الواحد إلى المئة (اعداد یک تا صد)

در این درس به موضوع اعداد به طور مفصل‌تری می‌پردازیم. قبلاً یادگرفتیم که اعداد با توجه به کاربردشان به دو گروه اساسی تقسیم می‌شوند:

۱- اعدادی که برای شمارش استفاده می‌شوند ← اعداد اصلی (شمارشی)

۲- اعدادی که برای بیان ترتیب استفاده می‌شوند ← اعداد ترتیبی

در سال‌های گذشته از هر دو گروه عدد در زبان عربی، با معادل اعداد ۱ تا ۱۲ و کاربرد آنها آشنا شدیم. در این درس قصد داریم که معادل اعداد اصلی و ترتیبی ۱۳ تا ۱۰۰ را یاد بگیریم.

عدد (اصلی - ترتیبی) در زبان عربی از لحاظ ساختاری به انواعی تقسیم می‌شود:

۱- اعداد مفرد: به اعدادی گفته می‌شود که دارای ساختار تک‌جزیی اند. این اعداد شامل: ۱ تا ۱۰ و صد، میلیون و میلیارد می‌شود. معادل این اعداد در جدول زیر بیان شده است:

اعداد اصلی ۱ تا ۱۰

عدد	یک	دو	سه	چهار	پنج	شش	هفت	هشت	نه	ده
مذکر	واحد	إثنان	ثلاث	أربع	خمس	ستّ	سبع	ثمانی	تسع	عشر
مونث	واحدة	إثنتان	ثلاثة	أربعة	خمسة	ستّة	سبعة	ثمانية	تسعة	عشرة

اعداد ترتیبی ۱ تا ۱۰

عدد	یکم	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم
مذکر	أول	ثاني	ثالث	رابع	خامس	سادس	سابع	ثامن	تاسع	عاشر
مونث	أولى	ثانية	ثالث	رابعة	خامسة	سادسة	سابعة	ثامنة	تاسعة	عاشرة

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

نکته ۱: عدد ۱ و ۲ به عنوان صفت و به منظور تأکید بعد از معدود خود می آیند؛ زیرا هر اسم مفردی بر یک بودن و هر اسم مثنایی بر دو بودن دلالت می کند.

مثال:

اشتریتُ کتابینِ إثنینِ من المعروض: دو کتاب از نمایشگاه خریدم.

لي مقالتان إثنتان في هذه المجلة العلمية: من دو مقاله در این مجله علمی دارم.

۲- اعداد مرکب: به اعداد ۱۱ تا ۱۹ که به صورت ترکیبی به کار می روند عدد مرکب می گویند.

اعداد اصلی ۱۱ تا ۱۹

عدد	یازده	دوازده	سیزده	چهارده	پانزده	شانزده	هفده	هجده	نوزده
مذکر	أحد عشر	إثنا عشر	ثلاث عشر	أربع عشر	خمس عشر	ستّ عشر	سبع عشر	ثماني عشر	تسع عشر
مونث	إحدى عشرة	إثنتا عشرة	ثلاثة عشرة	أربعة عشرة	خمسة عشرة	ستّة عشرة	سبعة عشرة	ثمانية عشرة	تسعة عشرة

في هذا الصف أحد عشر طالباً: در این کلاس یازده دانشجو وجود دارد.

كان لي خمسة عشرة زميلة في الصف العاشر: من در کلاس دهم پانزده همکلاسی داشتم.

اعداد ترتیبی ۱۱ تا ۱۹

عدد	یازدهم	دوازدهم	سیزدهم	چهاردهم	پانزدهم	شانزدهم	هفدهم	هجدهم	نوزدهم
مذکر	حادي عشر	ثاني عشر	ثالث عشر	رابع عشر	خامس عشر	سادس عشر	سابع عشر	ثامن عشر	تاسع عشر
مونث	حادية عشرة	ثانية عشرة	ثالثة عشرة	رابعة عشرة	خامسة عشرة	سادسة عشرة	سابعة عشرة	ثامنة عشرة	تاسعة عشرة

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

۲- اعداد عقود: به اعدادی گفته می‌شود که از عدد ۲۰ به بعد به صورت دسته ده‌تایی شمرده می‌شوند. این اعداد مانند اسم جمع مذکر سالم با (وَنَ - یَنَ) به کار می‌روند.

عدد	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰
معادل	عشرون	ثلاثون	أربعون	خمسون	ستون	سبعون	ثمانون	تسعون
	عشرین	ثلاثین	أربعین	خمسين	ستین	سبعین	ثمانین	تسعين

جاء عشرون رجلاً إلى هذه الحفلة: بیست مرد به این جشن آمدند.

أدرس لثلاثين طالباً في المدرسة: برای سی دانش‌آموز در مدرسه تدریس می‌کنم.

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث :جزوه جامع عربی دهم

۴- اعداد معطوف: این اعداد مانند اعداد مرکب از دو جزء ساخته می‌شوند، با این تفاوت که دو جزء آن با حرف عطف «واو» به هم ربط داده می‌شود. یکان این اعداد (۱ تا ۱۰) و دهگان‌شان اعداد عقود است و شامل اعداد ۲۱ تا ۹۹ می‌گردد (به غیر از اعداد عقود). مثال:

۲۱ ← واحد و عشرون ۳۷ ← سبعة و ثلاثین ۸۵ ← خمسة و ثمانون

با دقت در معادل عربی این اعداد متوجه می‌شویم که در خواندن و نوشتن این اعداد، ابتدا یکان و سپس دهگان خوانده و نوشته می‌شود. مثال:

۹۸: نود و هشت ← ثمانية وتسعون ۷۵: هفتاد و پنج ← سبعة وسبعون

اکنون به سوالات زیر پاسخ دهید:

۱- عَشْرَةٌ فِي ثَلَاثَةِ يُسَاوِي ثَلَاثِينَ.

$$10 \times 3 = 30$$

۲- تِسْعُونَ نَاقِصٌ عَشْرَةٌ يُسَاوِي ثَمَانِينَ.

۳- مِئَةٌ تَقْسِيمٌ عَلَى خَمْسَةٍ يُسَاوِي عِشْرِينَ.

جدول زیر را کامل کنید:

أَحَدَ عَشَرَ	ثَلَاثَةَ عَشَرَ	أَرْبَعَةَ عَشَرَ
.....	سَبْعَةَ عَشَرَ	ثَمَانِيَةَ عَشَرَ	عِشْرُونَ
وَاحِدٌ وَ عِشْرُونَ	اِثْنَانِ وَ عِشْرُونَ	أَرْبَعَةٌ وَ عِشْرُونَ
سِتَّةٌ وَ عِشْرُونَ	ثَمَانِيَةٌ وَ عِشْرُونَ	تِسْعَةٌ وَ عِشْرُونَ	ثَلَاثُونَ

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

فَنُ التَّرْجَمَةِ

با فعل‌های «قَامَ، جَاءَ و أَتَى» و معنای آنها آشنا شدید. قام: ایستاد ، جاء و أتى: آمد. این فعل‌ها فعل‌هایی ناگذرند و نیازی به مفعول ندارند. اما معنی این فعل‌ها در صورتی که با حرف «بِ» به کار روند، تغییر میکند و به صورت فعل گذار (نیازمند به مفعول) ترجمه می‌شوند:

قام: ایستاد ← قام بِ—: انجام داد، اقدام کرد. مثال:

قام أخي بتلوين الصور: برادرم به رنگ‌آمیزی تصاویر پرداخت/ تصاویر را رنگ‌آمیزی کرد.

جاء و أتى: آمد ← جاء - أتى بِ—: آورد. مثال:

جاء صديقي المضيف بالطعام لنا: دوست مهمان‌نوازم برایمان غذا آورد.

أنا سوف آتي بالكتاب غداً: من فردا کتاب را خواهم آورد.

آیات زیر را ترجمه کنید:

۱- ﴿فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ﴾ غافر: ۲۵

۲- ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ﴾ الزّوم: ۴۷

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

الدرس الثالث:

مطر السمك: باران ماهی

موضوع الدرس: أشكال الفعل (١)

به این فعل‌های زیر توجه کنید

گروه ٢	گروه ١
أَخْرَجَ: بیرون کرد	خَرَجَ: خارج شد
عَلَّمَ: آموزش داد	عَلَّمَ: دانست
انكسَرَ: شکسته شد	كسَرَ: شکست
اشتغَلَ: به کار گرفت	شَغَلَ: مشغول کرد
تَكَاتَبَ: نامه‌نگاری کرد	كَتَبَ: نوشت
تَحَمَّلَ: به عهده گرفت	حَمَلَ: به دوش کشید
إِسْتغْفَرَ: آمرزش خواست	عَفَرَ: آمرزید

١- ریشه فعل‌های گروه ١ و ٢ چند حرفی است؟

٢- در گروه ٢ به غیر از حروف اصلی ریشه فعل چه حرف یا حروف دیگری را مشاهده می‌کنید؟

٣- چه تفاوتی در ترجمه این دو گروه فعل ملاحظه می‌کنید؟

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

می‌بینیم که:

۱- ریشه فعل هر دو گروه ۳ حرفی (ثلاثی) است.

۲- در گروه ۲، حرف یا حروف زائدی (مزید) بر حروف اصلی وجود دارد.

۳- با تغییر فعل‌های گروه ۱ به ۲، در ترجمه آنها نیز تغییراتی به وجود آمد.

نتیجه:

فعل‌های سه حرفی در زبان عربی به دو شکل دیده می‌شوند:

۱- فعل‌هایی که صیغه اول شخص مفرد ماضیشان، فقط سه حرف دارند و به آنها ثلاثی مجرد گفته می‌شود.

۲- فعل‌هایی که صیغه اول شخص مفرد ماضیشان، بیش از سه حرف دارند و به آنها ثلاثی مزید گفته می‌شود.

۳-

نکته ۱: معیار تشخیص حروف اصلی یا زائد یک فعل، صیغه اول شخص مفرد ماضی آن فعل است. برای به دست آوردن این صیغه از فعل، می‌توان هر حرفی به غیر از سه حرف اصلی را از ابتدا و انتهای آن فعل حذف نمود تا سه حرف اصلی نمایان شود. مثال:

حرف زائد	فعل ثلاثی مزید	فعل ثلاثی مجرد
أ	أَخْرَجَ ← أَخْرَجَ	خَرَجَ ← خَرَجَ
تکرار عین الفعل	عَلِمْتُ عَلِمَ	عَلِمْتُ عَلِمَ
إ - ن	إِنْكَسَرْتُمْ إِنْكَسَرَ	كَسَرْنَا كَسَرَ
إ - ت	يَشْتَغَلُونَ إِشْتَغَلَ	يَشْغَلُونَ شَغَلَ
ت - ا	تَتَكَاتَبُ تَكَاتَبَ	تَكْتَبِينَ كَتَبَ
ت - تکرار عین الفعل	تَحَمَلْتُ تَحَمَلُ	نَحْمَلُ حَمَلَ
إ - س - ت	تَسْتَغْفِرُونَ إِسْتَغْفَرَ	غَفَرْتَ غَفَرَ

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث :جزوه جامع عربی دهم

ملاحظه کردید که با این روش، می‌توان به راحتی به صیغه اول شخص مفرد ماضی یک فعل رسید و به این شکل ثلاثی مجرد یا مزید بودن آن فعل را تعیین کرد. ولی در مورد فعل‌هایی که حرف همزه ماضی آنها در مضارعشان حذف می‌شود، به مشکل برمی‌خوریم و به راحتی نمی‌توانیم از مضارع این افعال، به همزه ماضی آنها پی ببریم. لازم است که در اینجا راه دقیق و علمی تشخیص فعل‌های ثلاثی مزید از مجرد را یاد بگیریم.

نکته ۲: راه دقیق و علمی تشخیص فعل‌های ثلاثی مزید ، شناخت وزن‌های معروف آنها است. این وزن‌ها در مجموعه‌هایی به ما معرفی شده است که باید آنها را به خاطر بسپاریم تا با شنیدن و دیدن این وزن‌ها، فعل‌های مزید را تشخیص دهیم.

آشنایی با اوزان (وزن‌ها) ثلاثی مزید.

برای یادگیری این وزن‌ها، هر یک از آنها را در مجموعه‌ای با نام مشخص به شما معرفی می‌کنیم و شما هم با الگوبرداری، فعل‌های مشابه را تکرار کنید.

۱- استفعال

← ماضی: إِسْتَفْعَلْ - إِسْتَغْفَرَ - إِسْتَخْرَجَ - إِسْتَخْدَمَ - إِسْتَرْجَعَ - إِسْتَعْمَرَ

← مضارع: يَسْتَفْعِلُ: يَسْتَغْفِرُ - يَسْتَخْرِجُ - - - -

← امر: اسْتَفْعِلْ: اسْتَغْفِرْ - اسْتَخْرِجْ - - -

← مصدر: اسْتِفْعَالُ: اسْتِغْفَارُ - اسْتِخْرَاجُ - - -

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

نکته ترجمه ۱: فعلها و مصادر دارای این وزن، غالباً بیانگر مفهوم درخواست هستند. مثال:

إِسْتَعْفِرُ رَبِّي : از پروردگارت آمرزش بخواه.

هم یسترجعون کتبهم : آنها کتابهایشان را پس می گیرند.

۲- إفتعال

ماضی	إِفْتَعَلَ: اِسْتَعْلَ - اِجْتَمَعَ - اِحْتَرَمَ - اِحْتَفَلَ - اِفْتَخَرَ
مضارع	يَفْتَعِلُ: يَسْتَعِلُ - يَجْتَمِعُ - - -
امر	اِفْتَعِلْ: اِسْتَعِلْ - اِجْتَمِعْ - - -
مصدر	اِفْتِعَالٌ: اِسْتِعَالٌ - اِجْتِمَاعٌ - - -

۳- اِنفعال

ماضی	اِنْفَعَلَ: اِنْقَلَبَ - اِنصَرَفَ - اِنبَسَطَ - اِنكشَفَ - اِنقَطَعَ
مضارع	يَنْفَعِلُ: يَنْقَلِبُ - يَنْصَرِفُ - - -
امر	اِنْفَعِلْ: اِنْقَلِبْ - اِنصَرِفْ - - -
مصدر	اِنْفِعَالٌ: اِنْقِلَابٌ - اِنصِرافٌ - - -

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

نکته ترجمه: فعل‌ها و مصادر سه مجموعه (افتعال - انفعال -) ، غالباً به صورت فعل ناگذر (بدون نیاز به مفعول) ترجمه می‌شوند. مثال:

التلاميذُ يجتمعون في الصف: دانش‌آموزان در کلاس گرد هم می‌آیند.

أنتم إنصرفتم عن عملكم: شما از کارتان کناره‌گیری کردید.

٤- تَفَعَّلَ

ماضی ← تَفَعَّلَ: تَنَزَّلَ - تَشَكَّرَ - تَحَمَّلَ - تَقَبَّلَ - تَفَضَّلَ

مضارع ← يَتَفَعَّلُ: يَتَنَزَّلُ - يَتَشَكَّرُ --.....-.....

أمر ← تَفَعَّلْ: تَنَزَّلْ - تَشَكَّرْ --.....-.....

مصدر ← تَفَعَّلٌ: تَنَزَلٌ - تَشَكَّرٌ --.....-.....

اکنون با تمرین و تکرار وزن‌های بالا، می‌توانید فعل‌های مشابه را به کار ببرید.

ترجم الأفعال التالية.

ماضی	مضارع	امر	مصدر
إِسْتَعْفَرَ:	يَسْتَعْفِرُ:	إِسْتَعْفِرُ:	إِسْتِعْفَار: آمرزش خواستن
إِعْتَذَرَ:	يَعْتَذِرُ:	إِعْتَذِرُ:	إِعْتِذَار: عذر خواستن
إِنْقَطَعَ:	يَنْقَطِعُ:	إِنْقَطِعُ:	إِنْقِطَاع: قطع شدن
تَكَلَّمَ:	يَتَكَلَّمُ:	تَكَلَّمُ:	تَكَلُّم: صحبت کردن

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

تَرْجِمُ جُمَلَهُ هَذِهِ الْجَدَاوِلَ.

الْجَدْوَلُ الْأَوَّلُ: اِمْتَنَعَ ، يَمْتَنِعُ « اِمْتِنَاعُ : خودداری کردن »

هُؤُلَاءِ اِمْتَنَعُوا.	أَنَا اِمْتَنَعُ.	يَا زَمِيلَاتِي، هَلِ اِمْتَنَعْتُنَّ؟	يَا حَبِيبِي، اِمْتَنِعْ.	اِخْوَتِي لَا يَمْتَنِعُونَ.

الْجَدْوَلُ الثَّانِي: اِسْتَعْفَرَ ، يَسْتَغْفِرُ « اِسْتِغْفَارُ : آمرزش خواستن »

هَلِ اسْتَغْفَرْتَ؟	الْمُؤْمِنُ يَسْتَغْفِرُ.	نَحْنُ اسْتَغْفَرْنَا.	اسْتَغْفِرُ رَبَّكَ.	أَلَا تَسْتَغْفِرُ أَنْتَ؟

الْجَدْوَلُ الثَّلَاثُ: اِنْقَطَعَ ، يَنْقُطُ « اِنْقِطَاعُ : قطع شدن »

اِنْقَطَعَتِ الْكُهْرَبَاءُ.	اِنْقَطِعْ يَا مَطَرُ.	لَا تَنْقُطُ يَا مَطَرُ.	لَا يَنْقُطُ رَجَائِي.	الْشَّجَرَتَانِ مَا اِنْقَطَعَتَا.

الْجَدْوَلُ الرَّابِعُ: تَعَلَّمَ ، يَتَعَلَّمُ « تَعَلُّمٌ : یاد گرفتن »

زَمَلَاتِي تَعَلَّمُوا.	نَحْنُ تَعَلَّمْنَا.	تَعَلَّمْ يَا صَدِيقِي.	أَأَنْتُمْ تَتَعَلَّمُونَ؟	تَعَلَّمُوا أَنْتُمْ.

در جای خالی فعل مناسب قرار دهید:

اِغْفِرْ اِسْتَغْفِرُ

نَتَخَرَّجُ نَخْرُجُ

قَطَعَ اِنْقَطَعَ

يَنْتَظِرُ يَنْظُرُ

اسْتَلَمْنَا سَلِمْنَا

۱- ﴿ قَاصِرٌ اِنْ وَعَدَ اللّٰهُ حَقًّا وَ لِذَنبِكَ ﴾ الْغَافِرُ: ۵۵

۲- اِنْ شَاءَ اللّٰهُ سَوْفَ كُنَّا مِنَ الْمَدْرَسَةِ بَعْدَ سَنَتَيْنِ.

۳- اِلٰهِي قَدْ رَجَائِي عَنِ الْخَلْقِ وَ اَنْتَ رَجَائِي.

۴- كَانَ صَدِيقِي وَالِدَهُ لِلرُّجُوعِ اِلَى الْبَيْتِ.

۵- اَنَا وَ زَمِيلِي رَسَائِلَ عَبْرَةِ الْاِنْتَرْنِتِ.

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

الدرس الرابع

التعایش السلمي: همزیستی مساملت آمیز

موضوع الدرس: أشكال الأفعال ۲

در این درس به بررسی ۴ مجموعه دیگر از وزنهای فعلهای ثلاثی مزید می‌پردازیم:

۵- تفاعل

ماضی ← تفاعل: تعایش - تنازع - تکاتب - تهاجم - تفاخر

مضارع ← يتفاعل: يتعایش - يتنازع --.....-.....

أمر ← تفاعل: تعایش - تنازع --.....-.....

مصدر ← تفاعل: تعایش - تنازع --.....-.....

نکته ترجمه: فعلها و مصادر دارای این وزن، غالباً بیانگر مفهوم مشارکت دو طرفه هستند. مثال:

تکاتب علی و صديقُه عبر الإنترنت: علی و دوستش از طریق اینترنت با هم نامه‌نگاری کردند.

يتعاملُ علي و صديقُه في الشؤون المختلفة: علی و دوستش در کارهای مختلف با هم داد و ستد می‌کنند.

۶- مفاعلة

ماضی ← فاعل: کاتب - دافع - شارک - هاجم - سابق

مضارع ← يُفاعل: يُکاتب - يُدافع --.....-.....

أمر ← فاعل: کاتب - دافع --.....-.....

مُفاعلة: مکاتبه - مدافعة --.....-.....

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

نکته ترجمه: فعلها و مصادر دارای این وزن، غالباً بیانگر مفهوم مشارکت یکطرفه هستند. مثال:

كَاتَبَ عَلِيٌّ صَدِيقَهُ عِبْرَ الْإِنْتَرْنَتِ: علی با دوستش از طریق اینترنت نامه‌نگاری کرد.

يُشَارِكُ عَلِيٌّ صَدِيقَهُ فِي الشُّؤْنِ الْمَخْتَلِفَةِ: علی با دوستش در کارهای مختلف مشارکت می‌کند.

۷- افعال

ماضی ← اُفْعَلُ: أُرْشِدَ - أَكْرَمَ - أَحْسَنَ - أَجْلَسَ - أُرْسَلَ

مضارع ← يُفْعَلُ: يُرْشِدُ - يُكْرِمُ --.....-.....

امر ← اُفْعَلْ: أُرْشِدْ - أَكْرِمْ --.....-.....

مصدر ← اِفْعَالُ: إِرْشَادٌ - إِكْرَامٌ --.....-.....

توجه کنید:

همزه امر فعل‌های این مجموعه، همیشه مفتوح () است. زیرا اگر طبق قاعده گذشته و مانند سایر فعل‌ها مکسور () گردد، با امر فعل‌های ثلاثی مجرد اشتباه می‌شود.

۸- تفعیل

ماضی ← فَعَّلَ: عَلَّمَ - كَرَّمَ - فَرَحَ - عَدَّلَ - نَزَّلَ

مضارع ← يُفَعَّلُ: يُعَلِّمُ - يُكْرِمُ --.....-.....

امر ← فَعَّلْ: عَلِّمْ - كَرِّمْ --.....-.....

مصدر ← تَفْعِيلٌ: تَعْلِيمٌ - تَكْرِيمٌ --.....-.....

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

نکته ترجمه: فعلها و مصادر دو مجموعه (إفعال - تفعیل)، غالباً گذرا (نیازمند به مفعول) هستند. مثال:

فَرَحَ الطَّالِبُ الْمُجْتَهِدُ وَالِدَهُ بِسَبَبِ نَجَاحِهِ فِي الامْتِحَانِ: دانشجوی موفق به سبب موفقیتش در امتحان، پدرش را خوشحال نمود.

نَحْنُ قُمْنا بتنزیل الكتاب من الإنترنت: ما کتاب را از اینترنت گرفتیم (دانلود کردیم).

تَرْجِمِ الْأَفْعَالَ.

ماضی	مضارع	امر	مصدر
تَعَامَلَ:	يَتَعَامَلُ:	تَعَامَلْ:	تَعَامَلٌ: داد و ستد کردن
عَلَّمَ:	يُعَلِّمُ:	عَلِّمْ:	تَعْلِيمٌ: یاد دادن
كَاتَبَ:	يُكَاتِبُ:	كَاتِبْ:	مُكَاتَبَةٌ: نامه نگاری کردن
أَدْخَلَ:	يُدْخِلُ:	أَدْخِلْ:	إِدْخَالٌ: داخل کردن

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

تَرْجِمْ جُمْلَهَ هَذِهِ الْجَدَاوِلِ.

الْجَدْوَلُ الْأَوَّلُ: تَعَارَفَ ، يَتَعَارَفُ تَعَارَفُ : باهم آشنا شدن

الرُّمْلَاءُ تَعَارَفُوا.	الطَّابَاتُ يَتَعَارَفْنَ.	أَنْتُمْ سَتَتَعَارَفُونَ.	نَحْنُ مَا تَعَارَفْنَا.	أَأَنْتُمْ تَعَارَفْتُمْ؟

الْجَدْوَلُ الثَّانِي: نَزَلَ ، يُنْزِلُ تَنْزِيلٌ : پایین آوردن

أَنَا سَوْفَ أَنْزِلُ.	الْعُمَالُ مَا نَزَلُوا شَيْئًا.	أَتَنْزِلُونَ الْبَضَائِعَ؟	أَأَنْتُمْ نَزَلْتُمْ أَمْ هُمْ نَزَلُوا؟	رَجَاءُ نَزَلَنَ الْأَطْفَالَ.

الْجَدْوَلُ الثَّلَاثُ: دَافَعَ ، يُدَافِعُ مُدَافَعَةٌ : دفاع کردن

الْجُنُودُ يُدَافِعُونَ.	إِنَّهُ لَا يُدَافِعُ.	هُمُ دَافَعُوا.	دَافِعٌ عَنِ نَفْسِكَ.	يَا جُنُودُ، دَافِعُوا.

الْجَدْوَلُ الرَّابِعُ: أَجْلَسَ ، يُجْلِسُ إِجْلَاسٌ : نشانیدن

هُمُ أَجْلَسُوا الْأَطْفَالَ.	الْأُمَّهَاتُ يُجْلِسْنَ الْأَوْلَادَ.	إِنَّهُ قَامَ بِإِجْلَاسِ الْحَاضِرِينَ.	رَجَاءُ أَجْلَسُوا الضُّيُوفَ.

گزینه صحیح را انتخاب کنید:

- ۱- الْأَمَازِي مِنْ «يُحَاوِلُ» : تَحَوَّلَ حَوَّلَ حَاوَلَ
- ۲- الْمَضَارِعُ مِنْ «حَدَّرَ» : يُحَدِّرُ يَحَدِّرُ يُحَدَّرُ
- ۳- الْمَصَدَرُ مِنْ «تَقَاعَدَ» : تَقَاعُدَ تَقَعِيدَ إِقْعَادَ
- ۴- الْأَمْرُ مِنْ «تَدْخِلِينَ» : ادْخِلي ادْخِلي تَدْخِلي
- ۵- النَّهْيُ مِنْ «تُقَبَّلُونَ» : لا تُقَابِلُوا لا تُقَبِّلُوا لا تُقَبَّلُوا

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

هذا خلقُ الله: این آفرینش خداست

الدرس الخامس

موضوع الدرس: الجملة الفعلية والجملة الاسمية

با نگاهی به جملات در زبان عربی می بینیم که با یکی از این دو نوع کلمه شروع می شود: ۱- اسم ۲- فعل

با توجه به همین موضوع، جملات را به دو گروه تقسیم می کنند: ۱- جمله اسمیه ۲- جمله فعلیه

۱- جمله اسمیه: جمله ای است که با اسم شروع می شود و از دو رکن اساسی تشکیل می گردد:

۱- مبتدا (نهاد): اسمی که در ابتدای جمله اسمیه قرار می گیرد و جمله با آن آغاز می شود. مثال:

الطالب يجتهد في أعماله: دانش آموز در کارهایش تلاش می کند.

طالب الصف يأخذُ كتاباً من المكتبة: دانش آموز کلاس کتابی را از کتابخانه می گیرد.

طالبٌ مجتهدٌ نجح في الامتحان: دانش آموز تلاشگری در امتحان قبول شد.

۲- خبر (گزاره): کلمه یا کلماتی (اسم - فعل) است که با وجود آنها معنای جمله کامل می شود و اصطلاحاً خبری را درباره

مبتدا ارئه می دهد. مثال:

الفلاح المجدُّ يزرعُ أشجار التفاح: کشاورز کوشا درختان سیب را می کارد.

ثمرة العلم إخلاص العمل: ثمره دانش اخلاص در کردار است.

النجاة في الصدق: رهایی در راستگویی است.

نکته ۱: خبر همیشه بلافاصله بعد از مبتدا نمی آید. پس بهترین راه تشخیص خبر، توجه به ترجمه جمله است تا ببینیم با کدام کلمه یا کلمات، معنای جمله کامل می شود. در حقیقت، اگر خبر از جمله حذف شود، مفهوم جمله ناقص می گردد.

مثال:

النجاح في حياة الإنسان لا يحصل بدون الاجتهاد: موفقیت در زندگی انسان بدون تلاش به دست نمی آید.

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

نکته ۲: مبتدا و خبر ارکان جمله اسمیه هستند و می‌توانند به کلمه‌ای اضافه شوند (مضاف باشند) و یا به وسیله کلمه‌ای توصیف گردند (صفت داشته باشند).

مضاف: سیدُ القومِ خادمهم في السفر صفت: المعلمُ المشفقُ يدرّس للتلاميذ

۲- جمله فعلیه: جمله‌ای است که با فعل (ماضی- مضارع- امر - نهی) شروع می‌شود. واضح است که برای انجام یا تحقق هر فعلی به انجام‌دهنده یا فاعل نیازمندیم. فعل‌های گذارا، علاوه بر فاعل به مفعول هم نیازمند است. بنابراین ارکان جمله فعلیه عبارتند از:

فعل (ناگذر) + فاعل: لا تتحرك عين البومة: چشم جغد حرکت نمی‌کند.

فعل (گذرا) + فاعل + مفعول: تُحوّلُ الأسماكُ المضيئة ظلامَ البحرِ إلى نهارٍ مضيءٍ: ماهی‌های نورانی تاریکی دریا را به روزی روشن تبدیل می‌کنند.

مبتدا و خبر را در جملات زیر مشخص کنید:

۱- **الْتَدَمُ عَلَى السُّكُوتِ خَيْرٌ مِنَ التَّدَمِ عَلَى الْكَلَامِ.** رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

۲- **أَكْبَرُ الْحُمُقِ الْإِغْرَاقُ فِي الْمَدْحِ وَالْمَدَمُّ.** رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

۳- **ذَنْبٌ وَاحِدٌ كَثِيرٌ وَأَلْفٌ طَاعَةٌ قَلِيلٌ.** رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

فعل، فاعل و مفعول را در عبارتهای زیر مشخص کنید:

﴿فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾ الفتح: ۲۶

﴿وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾ الكهف: ۴۹

﴿وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ﴾ الأحزاب: ۲۲

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

فَنُ التَّرْجَمَةِ

گاهی از اوقات، فعل مضارع تحت تأثیر کلماتی قرار می‌گیرد که قبل از آن وارد می‌شوند. این تغییر در دو زمینه ساختار و ترجمه این فعل اتفاق می‌افتد. حرف «أن» یکی از آن کلماتی است که بر لفظ و معنای فعل مضارع تأثیر می‌گذارد و آن را از مضارع اخباری به مضارع التزامی تبدیل می‌کند. مثال:

﴿أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ﴾ الثَّور: ۲۲ آیا دوست ندارید که خدا شما را ببامرزد؟

ملاحظه می‌کنید که فعل «أن یغفر» به صورت مضارع التزامی ترجمه شد. به چند مثال دیگر هم توجه کنید.

يَغْفِرُ: می‌آمرزد	أَنْ يَغْفِرَ: که ببامرزد	يَسْتَفِيدُ: بهره می‌برد	أَنْ يَسْتَفِيدَ: که بهره ببرد
يَفْهَمُ: می‌فهمد	أَنْ يَفْهَمَ: که بفهمد	يُدِيرُ: می‌چرخاند	أَنْ يُدِيرَ: که بچرخاند

به فارسی ترجمه کنید.

۱- ﴿أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ﴾ يس: ۸۱

۲- ﴿قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يُنَزِّلَ آيَةً وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ الأنعام: ۳۷

۳- ﴿يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ﴾ الأعراف: ۱۱۰

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

الدرس السادس

ذوالقرنین

موضوع الدرس: فعل مجهول

در تمام زبان‌ها برای انجام یا تحقق هر فعلی به انجام‌دهنده یا فاعلی نیازمندیم. اما گاهی و بنا به عواملی (مشخص بودن فاعل، عدم تمایل در ذکر فاعل و...)، از ذکر فاعل در جمله خودداری می‌کنیم. به این ترتیب، فعل به دو نوع تقسیم می‌شود:

۱- فعل معلوم: فعلی که فاعلش در جمله ذکر شده باشد: خَلَقَ اللهُ الْإِنْسَانَ ضَعِيفًا: خدا انسان را ضعیف آفرید.

۲- فعل مجهول: فعلی که فاعلش در جمله ذکر نشده باشد: خُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا: انسان ضعیف آفریده شد.

با دقت بر دو این مثال و ترجمه آنها به تغییراتی در جمله مجهول پی می‌بریم:

الف) حذف فاعل ب) جانشینی مفعول به جای فاعل در جمله و هماهنگی فعل با آن ج) تغییر ساختار فعل

دو مورد (الف و ب) در زبان عربی و فارسی مشترک هستند، اما تغییر فعل معلوم به مجهول در این دو زبان با هم تفاوت دارد:

- زبان فارسی: ریشه فعل + پسوند (ه) + فعل (شد) آفریده شد.

- زبان عربی: تغییر حرکات فعل

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

چگونه فعل عربی را به مجهول تبدیل کنیم؟

۱- فعل ماضی: حرف دوم ریشه فعل (نه حرف دوم فعل) را مکسور (____) و تمام حروف متحرک (به غیر از حروف ساکن) قبل از آن را مضموم (____) می‌کنیم:

خَلَقَ ← خُلِقَ أَرشَدَ ← أُرشِدَ اِسْتَعَلَّ ← اِسْتُعِلَّ اِسْتَخْرَجَ ← اِسْتُخْرِجَ

۲- فعل مضارع: حرف دوم ریشه فعل (نه حرف دوم فعل) را مفتوح (____) و فقط حرف مضارعه را مضموم (____) می‌کنیم:

يَخْلُقُ ← يَخْلُقُ يَرشِدُ ← يُرشِدُ يَسْتَعَلُّ ← يَسْتُعِلُّ يَسْتَخْرِجُ ← يَسْتُخْرِجُ

خودآزمایی ۱: آیات زیر را به فارسی ترجمه و سپس فعل مجهول را مشخص کنید.

﴿أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ﴾ العاشية: ۱۷

﴿يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيماهُمْ﴾ الرَّحْمَنُ : ۵۵

﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ﴾ البقرة: ۱۸۳

﴿شَهْرُ رَمَضانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ﴾ البقرة: ۱۸۵

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

خودآزمایی ۲: فعل‌های جدول را ترجمه کنید.

تَنْصُرُونَ:	تُنْصَرُونَ:	فُتِحَ:	فَتَحَ:
يُشَاهِدُونَ:	يُشَاهَدُونَ:	يُخْرَجُ:	يُخْرِجُ:
يُخَرَّبُ:	يُخَرَّبُ:	أُسْتُخِدَمَ:	اسْتُخِدِمَ:

فَنُ التَّرْجَمَةِ

در سال گذشته با ترکیب‌های اضافی - وصفی در زبان عربی آشنا شدیم و به تفاوت آن با زبان فارسی پی بردیم؛ یادگرفتیم که صفت در ترکیب‌های اضافی - وصفی عربی بعد از مضاف الیه، ولی در فارسی قبل از مضاف الیه قرار می‌گیرد. مثال:

شَجَعْنَا فَرِيقَنَا الْفَائِزَ أَمْسٍ: دیروز تیم برنده‌مان را تشویق کردیم.

أَشْتَعِلُ فِي مَزْرَعَتِنَا الْكَبِيرَةِ كُلَّ يَوْمٍ: هر روز در کشتزار بزرگمان کار می‌کنم.

ملاحظه می‌کنید که کلمه سوم (صفت) در ترکیب‌های اضافی - وصفی، همواره با (ال) به کار می‌رود. اکنون به مثال‌های زیر توجه و آنها را با هم مقایسه کنید:

حقیبة سعيد جميلة: کیف سعید زیباست.

۱- حقیبة سعيد الجميلة: کیف زیبای سعید

أعماله صالحة: کارهای او زیباست.

۲- أعماله الصالحة: کارهای زیبای او

صديقي مجتهد: دوستم تلاشگر است.

۳- صديقي المجتهد: دوست تلاشگر

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

نتیجه: تا زمانی چنین کلماتی را به صورت ترکیب اضافی -وصفی ترجمه می‌کنیم که اسم سوم (صفت) به همراه (ال) باشد. اگر این اسم، بدون (ال) باشد، صفت نیست و خبر جمله محسوب می‌شود و در ترجمه با فعل (است) همراه می‌گردد.

خودآزمایی: آیات زیر را به فارسی ترجمه و سپس موصوف و صفت را مشخص کنید.

﴿فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ﴾ الواقعة: ۹

.....

﴿إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾ يوسف: ۲۴

.....

السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ.

.....

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث :جزوه جامع عربی دهم

الدرس السابع

يا مَنْ فِي الْبَحَارِ عَجَائِبُهُ: ای آنکه شگفتی‌هایش در دریاهاست.

موضوع الدرس: الجار والمجرور

جملات در هر زبانی از دو بخش تشکیل می‌شوند:

۱- ارکان اساسی ۲- قیدها و متمم‌ها

در درس قبلی با انواع جمله و ارکان آنها و برخی قیدها مانند مضاف الیه، صفت آشنا شدیم. قصد داریم در این درس درباره متمم‌ها در زبان عربی صحبت کنیم. به این جمله توجه کنید:

دانش‌آموزان به کلاس رفتند: ذهب التلاميذُ إلى الصف.

در زبان فارسی، «به» حرف اضافه و «کلاس» متمم و «به کلاس» گروه متمم نامیده می‌شود. معادل این دو کلمه در زبان عربی، «إلى الصف» است. گروه متمم را در زبان عربی «جار و مجرور» می‌نامند.

به هر یک حروف «مَنْ، فِي، إِلَى، عَلَى، بِ، لَ، عَنْ، كَ» در زبان عربی «جار: حرف جر» و به اسم بعد از آن «مجرور» و به هر دو کلمه با هم، «جار و مجرور» گفته می‌شود. جار و مجرور باعث کامل‌تر شدن معنای جمله می‌شوند، ولی از جمله قابل حذف هستند. مثال:

مِنْ قَرْيَةٍ، فِي الْغَابَةِ، إِلَى الْمُسْلِمِينَ، عَلَى الْوَالِدِينَ، بِالْحَافِلَةِ، لِلَّهِ، عَنْ نَفْسِهِ، كَجَبَلٍ

معانی حروف جر		
مِنْ	از	﴿... حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ آل عمران: ۹۲ تا اتفاق کنید از آنچه دوست می‌دارید. (مِمَّا = مِنْ + ما)
		﴿... أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ﴾ الإنسان: ۲۱ دست‌بندهایی از جنس نقره

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

فی	در	﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً ﴾ البقرة : ٢٩ او کسی است که همه آنچه را در زمین است برایتان آفرید.
إلى	به	﴿ قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتُمْ مِائَةً عَامٍ فَأَنْظِرُوا إِلَى طَعَامِكُمْ وَ شَرَابِكُمْ ﴾ الإسراء : ١٠ گفت: «چقدر درنگ کردی؟» گفت: «یک روز یا بخشی از یک روز.» گفت: «نه، بلکه صد سال درنگ کردی؛ به خوراکت و نوشیدنیات بنگر.»
	به سوی	﴿ سُبحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى ﴾ الإسراء : ١٠ پاک است کسی که بنده‌اش را در شبی از مسجد الحرام به سوی مسجد الاقصی حرکت داد.
	تا	كَانَ الْفَلَاخُ يَعْمَلُ فِي الْمَرْزَعَةِ مِنَ الصُّبْحِ إِلَى اللَّيْلِ. كَشَاوِرْزْ از صبح تا شب در مزرعه کار می‌کرد.
على	بر	الْأَنسُ عَلَى دِينِ مُلُوكِهِمْ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مردم بر دین پادشاهانشان هستند.
	روی	الْحَقِيبَةُ عَلَى الْمِنْضَدَةِ. کیف روی میز است.
بـ	به وسیله	﴿ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴾ العلق : ٣ و ٤ بخوان و پروردگارت گرامی‌ترین است؛ همان که به وسیله قلم آموخت.
	در	﴿ وَ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ ﴾ آل عمران : ١٢٣ و خدا شما را در [جنگ] بدر یاری کرد.

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث :جزوه جامع عربی دهم

لـ	داشتن	لِكُلِّ ذَنْبٍ تَوْبَةٌ إِلَّا سَوْءَ الْخُلُقِ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هر گناهی جز بداخلاقی توبه دارد.
	از آن	﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾ الكافرون : ٦ دین شما از آن خودتان و دین من از آن خودم.
	برای	لِمَاذَا رَجَعْتَ؟ - لِأَنِّي نَسِيتُ مِفْتَاحِي. برای چه برگشتی؟ - برای اینکه کلیدم را فراموش کردم.
عَنْ	از	﴿وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ﴾ الشورى : ٢٥ او کسی است که توبه را از بندگان می‌پذیرد و از بدی‌ها درمی‌گذرد و آنچه را انجام می‌دهید؛ می‌داند.
	درباره	﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ...﴾ البقرة: ١٨٦ و اگر بندگانم از تو درباره من بپرسند، قطعاً من [به آنان] نزدیکم.
گـ	مانند	فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى غَيْرِهِ كَفَضْلِ النَّبِيِّ عَلَى أُمَّتِهِ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ برتری دانشمند بر غیر خود مانند برتری پیامبر بر امت خودش است.

نکته ۱: گاهی اوقات از جار و مجرور به عنوان خبر در جمله استفاده می‌شود و از جمله قابل حذف نیست. مثال:

النَّجَاةُ فِي الصَّدَقِ: رَهَائِي فِي رَأْسِ الْوَجْهِ. جار و مجرور = خبر

﴿سَلَامَةُ الْعَيْشِ فِي الْمُدَارَاةِ﴾: سَلَامَةُ زَنْدَقِي فِي مَهْرَبَانِي (بَا مَرْدَمِ) اسْت. جار و مجرور = خبر

نکته ۲: گاهی اوقات، خبر جار و مجرور با هدف تأکید بر یک موضوع، قبل از مبتدا قرار می‌گیرد. مثال:

فِي التَّأخِيرِ آفَاتٌ: (قَطْعًا) آسِيبُهَا فِي دَرْبِ عَقْبِ الْوَجْهِ (كَارِ) وَجُودِهَا.

فِي الصَّدَاقَةِ نَجَاةٌ: (بِدُونِ شَكِّ)، رَهَائِي فِي رَأْسِ الْوَجْهِ. جار و مجرور = خبر

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

نونُ الْوَقَايَةِ

یک قاعده کلی در زبان عربی به نام تناسب حروف «و - ا - ی» با حرکت قبل وجود دارد که باید رعایت شود؛

(_____) و (_____) ا (_____) ی

به هنگام اتصال یک فعل به ضمیر (ی) مفعولی نیز باید این تناسب وجود داشته باشد. اما این نکته را بدانید که هیچ فعلی در زبان عربی مجرور (_____) نمی‌شود. بنابراین برای جلوگیری از این اتفاق و محافظت فعل از مجرور شدن، قبل از ضمیر (ی) از یک حرف (نـ) کمک می‌گیریم. به همین علت به این حرف «نون وقایه» گفته می‌شود.

مثال:

هو نصرني في إداء واجبات المدرسة: دوستم مرا در انجام تکالیف مدرسه یاری کرد.
هل أنت تعرفني؟: آیا مرا می‌شناسی؟
هم يحترموني: آنها به من احترام می‌گذارند.

اخْتَبِرْ نَفْسَكَ: تَرَجِمْ هَذِهِ الْجُمْلَ.

۱- ﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ﴾ إبراهيم : ٤٠

۲- اَللّٰهُمَّ اَنْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَ عَلَّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي . رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

الدرس الثامن

صناعة التلميع في الأدب الفارسي: صنعت تلميع در ادبیات فارسی

موضوع الدرس: اسم الفاعل، واسم المفعول، واسم المبالغة

برخی از اسمها در زبان عربی از فعل ساخته می‌شوند و هر کدام به نوعی در ارتباط با فعل هستند. سه مورد از این اسمها عبارتند از: اسم فاعل - اسم مفعول - اسم مبالغة

۱- اسم فاعل: اسمی است که به انجام‌دهنده کار اشاره می‌کند و در زبان فارسی به صفت فاعلی شناخته می‌شود.

صفت فاعلی عبارت است از: ریشه فعل + پسوند (نده - گر - ا). مثال:

نوشتن ← نویسنده یاری کردن ← یاریگر دانستن ← دانا

اسم فاعل در زبان عربی از دو نوع فعل (ثلاثی مجرد و مزید) ساخته شود:

اسم فاعل ثلاثی مجرد: بر وزن (فاعل) به کار می‌رود. مثال:

كَتَبَ ← كاتب: نویسنده نَصَرَ ← ناصر: یاریگر عَلِمَ ← عالم: دانا

اسم فاعل ثلاثی مزید: با «م» شروع می‌شود و یک حرف مانده به آخر ریشه فعل، کسره (____) می‌گیرد. مثال:

يَعْلَمُ ← مَعْلَم: آموزنده اقْتَرَحَ ← مَقْتَرِح: پیشنهاددهنده

يَتَعَلَّمُ ← مُتَعَلِّم: یادگیرنده

۲- اسم مفعول: اسمی است که به انجام‌شده کار اشاره می‌کند و در زبان فارسی به صفت مفعولی شناخته می‌شود.

صفت مفعولی عبارت است از: ریشه فعل + ه + شده . مثال:

نوشتن ← نوشته شده یاری کردن ← یاری شده دانستن ← دانسته شده

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

اسم مفعول هم در زبان عربی از دو نوع فعل (ثلاثی مجرد و مزید) ساخته شود:

اسم مفعولِ ثلاثی مجرد: بر وزن (مفعول) به کار می‌رود. مثال:

كَتَبَ ← مکتوب: نوشته شده نَصَرَ ← منصور: یاری شده عَلِمَ ← معلوم: دانسته شده

اسم فاعلِ ثلاثی مزید: با «مَ» شروع می‌شود و یک حرف مانده به آخر ریشه فعل، فتحه (مَ) می‌گیرد. مثال:

يُعَلِّمُ ← مُعَلِّم: آموزش داده شده اقْتَرَحَ ← مُقْتَرِح: پیشنهاد داده شده

يَتَعَلَّمُ ← مُتَعَلِّم: یادگرفته شده

اخْتَبِرْ نَفْسَكَ: تَرْجِمِ الْكَلِمَاتِ التَّالِيَةَ وَ الدُّعَاءَ، ثُمَّ عَيِّنِ اسْمَ الْفَاعِلِ وَ اسْمَ الْمَفْعُولِ.

اسْمُ الْمَفْعُولِ	اسْمُ الْفَاعِلِ	التَّرْجَمَةُ	الْكَلِمَةُ
☐	☐	يُعَلِّمُ : یاد می‌دهد مُعَلِّم
☐	☐	يَعْلَمُ : می‌داند عَالِم
☐	☐	اقْتَرَحَ : پیشنهاد کرد مُقْتَرِح
☐	☐	يُجَهِّزُ : آماده می‌کند مُجَهِّز
☐	☐	ضَرَبَ : زد مَضْرُوب
☐	☐	يَتَعَلَّمُ : یاد می‌گیرد مُتَعَلِّم

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

۳- اسم مبالغه: «مبالغه» در لغت به معنای «افراط و زیاده‌روی» است. این اسم بیانگر «زیاد بودن یک صفت» و در فارسی دارای پیشوند «بسیار» است. این اسم در زبان عربی بر دو وزن به‌کار می‌رود:

- ۱- فَعَال: غَفَّار: بسیار آمرزنده عَلَام: بسیار دانا صَبَّار: بسیار شکیبا
۲- فَعَالَة: عَلَامَة: بسیار دانا فَهَامَة: بسیار فهمیده أَمَارَة: بسیار فرمان دهنده

نکته مهم

گاهی وزن «فَعَال» و «فَعَالَة» بر شغل دلالت می‌کند؛ مانند خَبَّاز (نانوا)؛ حَدَاد (آهنگر)
گاهی نیز بر ابزار، وسیله یا دستگاه دلالت می‌کند؛ مانند
فَتَّاحَة (در بازکن)؛ نَظَّارَة (عینک)؛ سَيَّارَة (خودرو)
کلمات بالا در دو حالت (دلالت بر شغل و ابزار، وسیله یا دستگاه) اسم مبالغه به
شمار نمی‌رود.

اخْتَبِرْ نَفْسَكَ: تَرْجِمِ التَّرَاكِيْبَ التَّالِيَةَ.

.....: ﴿أَمَارَةٌ بِالسُّوءِ﴾: ﴿عَلَامُ الْعُيُوبِ﴾
.....: ﴿الْحَلَّاقُ الْعَلِيمُ﴾: ﴿مَا أَنَا بِظَلَامٍ﴾
.....: ﴿حَمَالَةٌ الْحَطْبِ﴾: ﴿هُوَ كَذَّابٌ﴾
.....: ﴿لِكُلِّ صَبَّارٍ﴾: يَا عَفَّارَ الذُّنُوبِ
.....: يَا سِتَّارَ الْعُيُوبِ: الطَّيَّارُ الْإِيرَانِيُّ
.....: مَيْثَمُ التَّمَّارِ: الْهَاتِفُ الْجَوَّالُ
.....: رَسَامُ الصُّورِ: فَتَّاحَةُ الرُّجَاجَةِ

استاد : دکتر نعمت الله مقصودی

مبحث : جزوه جامع عربی دهم

تمرین ۱: کلمات جدول زیر را ترجمه کنید.

.....	حَارِس	مَرْفُوع	دَافِع
.....	مُقَلَّد	مُصَدِّق	مَجْمُوع
.....	عَفَّار	مُعْتَمَد	مُسَافِر
.....	صَيَّاد	حَمَّال	رَسَام

تمرین ۲: احادیث زیر را ترجمه و سپس اسم فاعل و مفعول را مشخص کنید.

عَالِمٌ يُنْتَفَعُ بِعِلْمِهِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

الْجَلِيسُ الصَّالِحُ خَيْرٌ مِنَ الْوَحْدَةِ، وَالْوَحْدَةُ خَيْرٌ مِنَ جَلِيسِ السَّوِّءِ.

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

كَاتِمُ الْعِلْمِ، يَلْعَنُهُ كُلُّ شَيْءٍ حَتَّى الْحَوْثُ فِي الْبَحْرِ وَالطَّيْرُ فِي السَّمَاءِ.

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

شماره تماس استاد مقصودی :

۰۹۱۷-۶۲۹-۴۰-۲۳